

μετρησέΓ & μύνηςzet

N É P M Ű V É S Z E T I H Í R M O N D Ó

NESZ - XX. ÉVFOLYAM - 2013. DECEMBER

[illegible]

Kiüntetettjeink

A népművészet mesterei Hadú-Bihar megyéből

Szőrös deszkákból virágzó bútorok

A csoda megélése

Budavárért emlékérem Ígyártó Gabriellának

Bagdi Lajosné Matkó Mária debreceni hímző népi iparművész és Dobiné Vass Júlia nádudvari fazekas népi iparművész, a népművészeti mesterei.
2013. augusztus 18-án a Hajdú-Bihar megyei Népművészeti Egyesületből két alkotó is megkapta a Népművészet Mestere megítélt címet. Bemutatásuk öröm és megtiszteltetés a közösség vezetője számára a Mesterség és Művészet oldalain. Mindketten alapító tagjai egyesületünknek, életpályájuk jól ismert a megyei egyesület tagjai körében, de talán sokaknak ismerős a nagycsaládban, a NESZ tagszervezeti tagjai között is.

Bagdi Lajosné Marika néni hímző népi iparművész, szakkörvezetőként ismert a gyermek- és a felnőtt-, ma már leginkább a nyugdíjas korosztály körében. Tanítónői diplomát a Szabó Magda író által sokszor „megénekelte” debreceni Dóczyban szerzett, később, már aktív pedagógusként egészítette földrajz-biológia szakkal is. A megyében több helyen, apró falvakban, kis iskolákban oktatta a gyerekeket, a népművészet szeretete és tisztelete mindig szerepet kapott óráin. 1983-ban ment nyugdíjba, már debreceni pedagógusként, iskolája és a városi gyermekszakkör vezetőjeként. Pedagógiai és művészi munkássága ebben az időszakban teljesedett ki, felnőtt csoportokat vezetett, hímző OKJ képzésben vállalt oktatói feladatot, közben folyamatosan alkotott. Több tanítványa ma már népi iparművész, szakoktatói címmel büszkélkedik. Alkotóként fel-

gyűjtötte, és feldolgozta a megye hímzészagymányait, kiadványokat szerkesztve ezekből a rajzokból, fotókból, így is segítve a hímző kollegákat, kezdőket és haladókat egyaránt. Három kötetes oktatási segédanyagot készített, melyet ma is használnak a tanítóképzésben. A furta és a komádi hímzések népszerűsítésében neve és tevékenysége megkerülhetetlen, de maradandót alkotott a református egyház Hajdú-Bihari megyei és nagyvárad úrihímzéses textíliák felgyűjtésében, újravarrásában is. Legjelentősebbet mégis a debreceni cifraszűr hagyományainak továbbélésében alkotott. A Hortobágyi Nemzeti Park hajdani igazgatójának felkérésére a 70-es években hiteles alapanyagra készítette el az első cifraszűrt, debreceni mintával. Elődje ezen a területen Dankovszky Lórántné volt, aki a szűrők mellett a lakástextilre is rátette a cifraszűr motívumait,

„újragondolt színezéssel”, rendkívül sikeresen. Bagdi Lajosné színhasználata nem tér el az eredetitől a színtartást tartja egyik legfontosabb tényezőnek a cifraszűr készítésénél. Napjainkban is dolgozik, még van megrendelés, szűrjeit vitték már a tengeren túlra is de legboldogabb akkor, amikor a debreceni egyetem agrár szakának végzős diákjai kérik meg szűr készítésre, hímzésére. A ma 86 éves Marika néni derűs, elégedett, a közösségért és az értékes hagyományok megmentéséért élő alkotó. Ha teheti, részt vesz az egyesület és a hímző közösség rendezvényein, képzésein, szívesen tart előadást, örömmel adja kiállításokra hímzéseit, szűrjeit. 2013 augusztusában életművét ismerték el a Népművészet Mestere címmel. 2013 őszén megkapta Debrecen város Csokonai-díját is. Erre az alkalomra kisfilmet készített róla a Debrecen TV.

Dobiné Vass Júlia fazekas, a népművészet ifjú mestere, népi iparművész „élete derekán”, alkotó korszaka teljében kapta meg a Népművészet Mestere címet. Ez további alkotásra készteti, de erős benne a vágy az iránt is, hogy tudását továbbadja, elsősorban családjá tagjainak, fiú unokájának. Az ő szakmai életművében a családnak mindig nagy szerepe volt, meghatározóak ezek a családi kötődések. Nádudvaron, a fazekasság egyik tisztántúli központjában – ahol a fekete kerámia készítésével foglalkozott két, többgenerációs fazekas család – élt fiatalasszonyként, a K. Nagy fazekas családban. Korán elhunyt férjétől tanulta a mesterséget, az 1980-as évek elején már jelentkezett fekete edényeivel a szakmai zsűrinél, 1985-ben elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere címet. 1986-ban már népi iparművész, 1988-99 között számos hazai és külföldi pályázaton, kiállításon, rangos vásáron vett részt, beutazta szinte egész Európát.

2000-ben kérte fel először szülővárosa kulturális vezetése, hogy rendezzen önálló kiállítást alkotásaiból. A Hajdú-Bihar megyei Népművészeti Egyesület tagjaként alkotásai eljutottak a Mesterségek

Ünnepe alkalmával a Nemzeti Galériában rendezett fazekas kiállításra, itt mutatta be először színes, mázas főzőedényeit, melyekkel nagy feltűnést és elismerést is aratott. Sokan bírálták a hagyományoktól való elszakadását, új forma- és színvilágát.

Ő azonban nem adta fel kísérletező, a kor kihívásait elfogadó és az igények kielégítését magas szinten vállaló alkotói személyiségét. Főzőedényei ma már minden szinten elismertek. Forma és színvariációi előtt nincs határ, a használhatóság és az esztétikum határoz meg mindent. Tárgyai mégis az Alföld népi kultúrájára jellemző nemes, letisztult egyszerűséget tükrözik. Asszonyként, minden edényféleségét kipróbál, recepteket tesz tárgyai mellé, úgy kínálja őket háziasszony társainak.

Családcentrikussága példamutató. Három fiából kettő fazekas lett, nekik átadta a legféltettebb szakmai titkait, maga mellé emelte őket. Ma fiú unokáját vezeti be a szakma rejtelmeibe, de „csak nagyon óvatosan, nehogy kényszernek érezze” – szokta mondani. Szeretné, ha az unoka is megtalálná élete értelmét a fazekasságban, ahogyan a nagymama is azt teszi.

Hubert Erzsébet

Kovács Szabolcs

Szőrös deszkákból virágzó bútorok

KOVÁCS SZABOLCS MEZŐKÖVESDI FESTETTBÚTORKÉSZÍTŐ, A NÉPMŰVÉSZET MESTERE

Honnan ered az érdeklődése a népművészet, a népi kézművesség iránt? Mikor látott először festett bútorokat, és hogyan döntötte el, hogy bútor-készítéssel foglalkozik majd?

Népművész családba születtem. Édesanyám hímző, tojásfestő népművész, Édesapám bútor-festő asztalos mesterként tevékenykedett. Kisgyermek koromtól, szinte az anyatejjel szívtam magamba a matyó szín és formavilágot. Hat-éves koromtól szinte mindig az asztalos műhelyben voltam – egy kisgyermek számára rendkívül izgalmas, ahogy a „szőrös deszkából” azok a gyönyörű formák, széktámlák, ágyvégek, bölcsök, bútorok létrejönnek, ahogy a forgács zenélve tekeredik a gyalukés alól, a fának, a műhelynek az illata elvarázsolt. Amikor a festékek is előkerültek és Édesapámék festették a bútorokat, „virágoztak” mindig elértem, hogy én is ecsetet és festéket kapjak a kezembe és a számomra előkészített, lelapozott fa lapocskákra „gyönyörűséges” tankokat, repülőket, lovakat festettem. Édesapám soha nem szidott

le, de mindig úgy festett, hogy lássam, Ő mit és hogyan fest. Amikor meguntam a tankok festését, azt néztem, hogy Ő hogyan festi a tulipánokat, hogyan lesz egy ecsetvonással olyan „szívárványos” az a szíromlevél, hogyan fűzi össze a rózsákat, gránátalmákat gyönyörű csokrokká, girlandokká, s próbáltam utánozni kisebb-nagyobb sikerrel. Később megengedte, hogy az általa festett virágok közepeit, a gránátalmák magvait én festhessem, majd az akác és összekötő leveleket, s a közös munka közben mindig mesélt, magyarázott a szakma fortélyairól. Mire kell ügyelni a tervezésénél, hogy ne csak szépek, hanem használhatók is legyenek a bútorok, hogyan kell elkészíteni a festékeket, hogyan kell megkomponálni, „felfűzni” a csokrokat, mitől lesz egységes, esztétikus egy bútor-együttes. Mindig szerettem rajzolni, festeni, bútorokat tervezni. Gimnazista koromtól már önállóan készíthettem egy-egy darabot. Fokozatosan „építettem fel magam”. Soha nem hangzott el, hogy én asztalos, festettbútor készítő leszek, de mindig ezt csináltam, mindig ez vett körül

– gimnazistaként, főiskolásként, gimnáziumi művésztanárként is. Amikor Édesapám 75 éves lett, 1989-től lettem hivatalosan is festettbútor készítő szellemi szabadfoglalkozású népi iparművész,

Elengedhetetlen-e a szaktudás a munkásságához, amely egyszerre művészet és kézművesség is. Vagyis mekkora rész jut az elsajátítható tudásnak és mekkora a művészi invenciónak a munkásságában?

A festettbútor készítés komplex tevékenység, sokoldalú szakmai ismeretet, tudást igényel. Tisztában kell lenni az asztalosság csínjával-bínjával, ismerni kell a festékkészítés titkait, rendelkezni kell az alapos, pontos munkavégzés képességével, s mindezek birtokában esztétikus, rendeltetésének maradéktalanul megfelelő tárggyüttés létrehozása a cél. Tehát a szakma ismerete kevés, rendelkezni kell az újat alkotás képességével.

Kapcsolódik-e műhelyekhez, mesterekhez, elődökhöz? Milyen szellemi hagyomány örökösének tekinti magát?

Én egy mezőkövesdi, matyó festettbútor készítő népi iparművésznek tartom magam. Sokan az általam készített bútorokat matyó bútorként aposztrofálják. Ezek a bútorok nem csak Matyóföldön találhatók meg, hanem Észak-Magyarország Tisza fölötti részén, a Bükk és a Mátra hegység földműves településein. A földműves családok házainak „tisztaaszobáiban” mindenhol megtalálható a jellegzetes „habos”, satírozott festésű virágokkal díszített „kelengyész” láda, „trónusos” ágy, Mária-szekrény, az ötfiókos komód, a nagy családi asztal a „hegedűhátú” székekkel, lócával, és természetesen „virágozták” a bölcst is. A megnövekedett igények miatt Mezőkövesd mellett bútorfestő műhelyek jöttek létre Tiszafüreden, Hevesen, Gyöngyösön, Egerben és Miskolcon is. Az 1750-es években kialakult festettbútor stílus a 19. században élte fénykorát. A 20. század elejétől kezdődően a földműves lakosság elszegényedésével párhuzamosan csökkent a kereslet a festettbútorok iránt, egymás után álltak át az asztalosok más faipari tevékenységre. Az 1920-as években még Egerből és Miskolcra is hoztak festett bútorokat a mezőkövesdi vásárra. Az 1950-es években már csak a mezőkövesdi Berecz Béla és

Kovács András (Édesapám) asztalosok neve ismert festettbútor készítőként. A különböző bútorfestő központokban készült tárgyak sokban hasonlítanak egymásra, a különbséget a mesterek egyénisége, tehetsége és „kézjárása” eredményezte. Kutattam a Bükk és Mátra környéki festett bútorokat, a megszerzett ismereteket munkáim során gyakran felhasználtam. Gyermekkoromban jártam Berecz Béla bácsi műhelyében is, de én Édesapám műhelyében szereztem meg a szakmai alapokat, ott sajátítottam el a mesterfogásokat, ott szerettem meg a szakmát.

Mekkora szerepe van a kigondolásnak, a motívumátvételnek, vagy a variációknak a munkáiban? Hogyan kezd neki egy-egy alkotásának?

A régi időkben könnyű volt az asztalosok dolga. Nem sok variáció volt. A tisztaaszoba bútorai: Máriaszekrény, asztal, lócák, támlás székek, tékák, ágy, komód, bölcst, tükör, fali tányéros és méretben sem volt nagy variáció. Ma nincs két egyforma lakás, rendkívül változatosak az igények: méretben, formában, funkcióban – minden megrendelés más és más.

Alapelvem, hogy nem dísz tárgyakat akarok készíteni, hanem mindennapi használati tárgyakat, *bútorokat*. Hogyan készül egy bútoregyüttesség? A megrendelő elmondja, hogy milyen bútorokat szeretne, mire akarja használni, milyen funkcióknak kell eleget tenni, megadja a helyszín pontos méreteit, melyik korszak forma és színvilágát szeretné, ha felhasználnám. Általában egy-egy újonnan talált szép régi bútor (pl: bölcsővégtől díszítőmánya) vonalvezetése inspirál, ezt felhasználva alakítom ki a tárgye gyüttessé. Konkrét példa: a recski Tájház tisztaszobája és konyhája a régi bútorokkal, tárgyakkal volt berendezve, s nekem a két belső termet kellett „bebútoroznom”, az egyiket galériának, a másikat üzlethelyiségnek. Szerencsére a Tájházban volt egy 130 éves „rózsásládá” és egy festett „trónusos” ágy. E két tárgy adta a kiindulási alapot, ezek alapján terveztem meg a különböző tárolásra használható polcokat, szekrényeket, komódot, rózsásládát, székeket, asztalokat, tükröt, függönytartót. Hasonlóképpen készítettem tárgye gyüttesséket a tardi, a siroki, a mátradereskei tájházaknak, de a mezőkövesdi Gépmúzeum kis tárgyalóját, vagy a Turinform Iroda bútorait, és a magánmeg-

rendelők konyha, étkező és hálószoba bútor együtteseit. Külön kihívást jelentett egy száz fős étterem (Rózsa, Mezőkövesd) berendezésének kialakítása. A bútorok esztétikai egysége mellett igen fontos szempont volt a masszivitás, s hogy a tulajdonos azt kérte, ne legyen két egyforma szék.

A népművészet az a szellemi hagyomány, amely – sajátosságánál fogva – állandóan kész a megújulásra. Hogy érzi mégis, mennyire ismertek, és mennyire megbecsültek a népművészek munkái Magyarországon és a Kárpát-medencében? Mit jelent Önnek, személyesen, a Népművészet Mestere cím?

Az országos és helyi rendezvények, pályázatok lehetőséget biztosítanak az újabb alkotók, alkotások bemutatására, díjazására. Van lehetőség a határokon túli bemutatkozásra is, de mindez esetleges – szerencse és kapcsolatok kérdése. Manapság sokat beszélnek a népművészet, a népművészek megbecsüléséről. Szervezett, állami szinten megvannak a megfelelő fórumok, szervezetek, csak a háttér, a pénz hiányzik a jó ötletek, sőt kidolgozott tervezetek mögül. Ami húsz évvel ezelőtt elég volt, az ma már nem jelent megoldást. A világ megváltozott. Beszűkültek az értékesítési lehetőségek a minőségi alkotások, alkotók számára. A fesztiválok, rendezvények számának emelkedése nem jár együtt a színvonal emelkedésével.

Lehet, hogy az előbbi gondolatokat nem nekem kellett volna megfogalmazni? Valószínű. Részt vehettem az országos pályázatokon, díjakat, elismeréseket szerezhettem. Egyéni és csoportos kiállításokon vehettem részt Magyarországon több nagyvárosában. Bemutakozhattam munkáimmal Brüsszelen, Luxemburgon, Varsón, Kézdivásárhelyen, Berlinen, Bécsen, Oslón,

Milánón, New Yorkon, Münchenen keresztül a világ nagy városaiban. Népi iparművész, Népművészet Ifjú Mestere, Aranykoszorús Mester címmel, Gránátalma díjjal, s most már a Népművészet Mestere címmel rendelkezem.

És mit jelent számomra a Népművészet Mestere cím? Mindent! Mezőkövesden már 16 népművész kapta meg a mester címet, a teljesség igénye nélkül néhány név: Kisjankó Bori hímző, Nagy István szűcsímző, Kertész Istvánné hímző Kovács András festettbútor készítő. Igen, Édesapám, Kovács András volt az utolsó mezőkövesdi, aki utoljára megkapta ezt a kitüntető címet 17 évvel ezelőtt. Közéjük és a magyarországi népművészet mesterei közé ke-
rülni megtiszteltetés számomra.

Dalmáth Lajos

Kovács Szabolcs így vall magáról:

„1952-ben egy régi matyó asztalos család le-
származottjaként, Mezőkövesden születtem.
Általános iskolai és gimnáziumi tanulmányimat
szülővárosomban végeztem. Földrajz- rajz szakos
tanári diplomát Egerben szereztem.

1975 óta Mezőkövesden tanítottam rajzot a
Szent László Gimnáziumban, és a Szent Imre
Általános Iskolában, a Bayer Róbert Közép-
iskolai Kollégiumban nevelőtanárként dagoz-

tam és közben egy évig kijártam a szomszéd
matyó településre, Szentistvánra is rajzot taní-
tani. 1977-ben alapítottam családot, feleségem
szintén pedagógus, három gyermekünk van.

A Mezőkövesden élő emberekre, a matyókra
jellemző a népművészet ápolása, a hagyományok
őrzése. A Múzeumok mellett sok család féltve
őrzi ősei kultúráját, tárgyi emlékeit, hagyo-
mányait. Szüleim is aktív kapcsolatban álltak a
népművészettel.

Édesapám, Kovács András asztalosmester, bútor-
festő népi iparművész, a Népművészet Mestere,
Édesanyám, Kovács Andrásné hímző-tojásfestő
népi iparművész volt. Jó helyre születtem.

Már kisgyermek koromban találkoztam az itt
már 250 éves hagyománnyal rendelkező festett
bútorkészítéssel. Édesapám 1958-ban festette a
mezőkövesdi vasútállomás várótermének bú-
torait, s néhányszor magával vitt. A bútorok
burjánzó, színes virágai, a paletta élénk színei
elvarázsoltak, felkeltették érdeklődésemet.

Amikor a Borozó bútorait festette, már ecsetet
is adott a kezembe, s nagy öröömre a rózsák
közepeit, magjait én festhettem. 1966-tól a
Matyó Ház alkalmazta Édesapámat és bérelte
műhelyét – így odahaza dolgozott, festett. Ha
szabadidőm volt mindig a műhelyben segít-
keztem. Az asztalos munkából is kijutott, de a
festék, az ecset jobban vonzott.

Az apai szeretet, a türelmes magyarázások, a
gyakran éjszakába nyúló közös munka révén
elsajátíthattam a bútorkészítés titkait, mester-
fogásait. Diák- és pedagógus éveim alatt
rendszeresen jártam szülővárosom régi házait, a
magyarországi múzeumokat a mezőkövesdi
festett bútorok után kutatva. E kutatások ered-

ményeit igyekeztem beépíteni az újabb és újabb
bútoregyüttesek elkészítésénél.

1984-től rendelkezem saját műhellyel. Országos
pályázatokon 1986-tól veszek részt.

1988-tól önálló népi iparművészként dolgozok.
A magánmegrendelések mellett intézmények
és cégek (múzeumok, tájházak, iskolák, éttermek)
berendezéseit is készítettem.”

Díjak, pályázatok:

- Bútorműves Pályázat, Debrecen – II. Díj, 1986.
- Kaláris, Szerencs – Nívódíj, 1987.
- Országos Népművészeti Pályázat, Nyíregyháza
– Gránátalma Díj, 1987.
- Népművészet Ifjú Mestere Pályázat, Budapest
– Népművészet Ifjú Mestere, 1987.
- Népi Iparművész cím, 1987.
- Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapít-
vány Pályázata, Budapest – Nívódíj, 1994.
- Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapít-
vány Pályázata, Kecskemét – I. Díj, 1998.
- Aranykoszorús Mester, 2004.
- Magyar Kézművesség, Budapest – a Miniszter-
elnöki Hivatal és a Kulturális Minisztérium
díja, 2008
- Népművészet Mestere, 2013

Válogatás a jelentősebb kiállításokból, megjelenésekből:

- 1989 – Mezőkövesd Városi Galéria: az első
kiállítás
- 1989 – Budapest Népművészeti Stúdió: az
első budapesti kiállítás
- 1990 – Nyugat-Berlin, Magyarország bemu-
tatkozik: kiállítás és bemutató
- 1994 – Oslo, Magyar Népművészet: kiállítás
és bemutató
- 1994 – Torino-Collegno, Kossuth Centenárium:
kiállítás
- 1996 – Nantes – Loire-Atlantic tartomány és
Heves megye: kiállítás és bemutató
- 1997 – Zory, testvérvárosi bemutatkozás:
kiállítás és bemutató
- 2000 – Varsó, Állami Néprajzi Múzeum:
Matyóföld színei című kiállítás
- 2004 – Luxemburg, Az Európai Unió 9 új
tagországának bemutatkozása: a magyar stand
berendezése, kiállítás és bemutató
- 2006 – Strasbourg, Európa Parlament. Magyar
Napok – Március 15. ünnepség: kiállítás és
bemutató
- 2008 – Brüsszel, Magyar Hét – Mini Európa
Park (A magyar makett átadása): kiállítás és
bemutató

- 2009 – Mezőkövesd, Matyó Múzeum: *Delelő*,
20 éves jubileumi kiállítás
- 2011 – Brüsszel, az Unió Elnökséget záró
Magyar Hét
- 2013 – Arnheim, Magyar Hét
- 2013 – Brüsszel, Európa Parlament: a Matyó
Múzeummal közös kiállítás és bemutató

Állandó kiállítás:

1984-től Mezőkövesd központjában, a Kisjankó
Bori út 10. szám alatt egy műemlékházban festett
bútorokat bemutató állandó kiállítás tekinthető
meg, amely alkotóházként is működik.
Nyitva: május 1. és szeptember 30. között,
10-17 óráig.

A csoda megélése

FARKAS TÚRI ENIKŐ NEMEZELŐ, AZ ÉV IFJÚ MESTERE CÍM KITÜNTETETTJE

Óhatatlanul adódik a kérdés, hogyan jutott el a nemezéléshez, milyen indíttatása volt? Kitől hallott a nemezélésről? Kit, kiket látott először nemezelní?

Még általános iskolás koromban fazekaskodni tanultam rajztanáromtól, Vrábel Jánostól, aki Mezei Erzsébettel közösen vezette a Zentai Képzőművészeti Alkotóműhelyt. Ez egy mesebeli hely volt, nem az épület szépsége miatt, ugyanis a falak omladoztak, de ezt szebbnél szebb batikokkal, szőttesekkel, csomózott díszekkel, gyermekek rajzaival eltakartuk. A fő profilja az agyagozás volt, de az évkörre építve számos népi mesterséggel, jeles nappal, ünnepi szokásokkal is itt ismerkedtünk meg. Népdalokat hallgattunk, néptáncolni tanultunk, betlehemeztünk, tojást írtunk, minden olyasmit csináltunk, amivel abban az időben a volt Jugoszláviában az iskolában nem találkozhattunk. Egy nyári kézműves táborban a Szabadka melletti Etno Campban fazekaskodtunk, ahol számos más kézműves foglalkozás is jelen volt. Felfigyeltem ott valamire, amit

azelőtt sosem láttam, amiről sosem hallottam. A fűben a földre, egy nagy anyagra szőrcsomókat rakosgattak, bevizezték feltekerték, s jókedvvel, énekelgetve gyúrták, s csak gyúrták... már akkor irigykedtem mennyivel jobb lehet közösen alkotni, mint egyedül a korongon ülni... A végeredmény egy gyönyörű takaró lett. Hihetetlennek tűnt. Megtudtam, hogy ez a nemezélés...

Emlékszik még az első lépésekre?

A csoda megélése nem sokat váratott magára, még abban az évben az Alkotóműhelyben azon kaptuk magunkat, hogy egy nagy türkmén ihletésű takarónak a mintáját rakjuk. Nagy odafigyeléssel, aprólékossággal helyeztük a vizes kis gyapjútincseket a csigavonal mellé. Még nem értettem, hogyan is lesz ezekből a gyapjúsálakból egy egységes erős nemez... Nagyon élveztük a közös munkát, a minta elkészültével az egész betedtük több réteg puha, fehér gyapjúval, majd bevizeztük és kitaróan gyúrtuk ritmusra, énekelve a felgöngyölt gyapjűhengert.

Egyre erősebb anyag született belőle, majd a rákövetkező héten újra csak gyúrtuk..., mígnem tanárnőnk azt nem mondta végre elkészült! Ennek ma már több mint 20 éve!

Mit jelent ma a nemez? Hagyományos formája a régi életformák változásával átalakult, sőt talán el is tűnt. Az időkhöz igazodva azonban erőre is kapott: hogyan vált ez a rusztikus anyag mára ismét a mindennapi kultúra, a tárgyhasználati és öltözködéskultúra részévé? Mit gondol erről?

Hiszem, ha valami jó és igaz és tiszta, az évezredek próbáját is kiállja. Hála Istennek sosem tűnt el a magyarság életéből ez a mesterség. A kalapkészítők, a nyergesek, a szőrcsizma készítői megőrizték. Persze, ettől sokkal több lehetőség rejlik ebben az anyagban, amelynek újrafelfedezését Nagy Marinak, Vidák Istvának és világszerte számos tanítványuknak köszönhetjük, valamint azoknak a közép-ázsiai népeknek, ahol a nemezélés még ma is életük szerves részét képezi.

A takarókészítéssel ismerkedtem meg először, s csak utána következett a labda, az üreges tárgy. A délvidéki kártolóknál csak durva gyapjúhoz jutottunk, amiből egy fejedő, sál készítése ugyan lehetséges volt, de viselete már kényelmetlennek bizonyult. Így évekig táskákat, tarisznyákat, gyermekjátékokat, s takarókat nemezeltünk. Folyamatosan tanultunk egymástól s tanítottuk gyermektáborokban e mesterséget. Népművészetünk megismerésével észrevétlenül belénk ivódott annak törvényszerűsége, formai anyanyelve. Azóta sem tudunk elszakadni tőle, mintatervezéskor mindig egy népi motívumból indulunk ki, s azt gondoljuk újra, alakítjuk saját lelkünk erejével. Mivel a nemezkészítésben nem maradtak fenn elődeink nemezmunkái, így az ázsiai rokonnépeink nemezeiből merítkezünk, illetve a magyar népi kézművesség más ágaiból. Legyen az mennyezetkazetta vagy kályhacsempe vagy hímzett terítő, mind-mind ugyanarról mesélnek.

A merinógyapjú robbanásszerű megjelenése Magyarországon a külföldi kártolóműhelyekben lehetőséget adott a nemezélés egy új arculatának, felhasználási módjának létrejöttéhez. Nagyon finom, puha vékony kelméket lehet

ebből a fajta gyapjúból készíteni. Kiválóan alkalmas fejedők, sálak, s bármilyen más öltözék megalkotásához. Egy természetes anyagból készült ruha, amely szellőzik, és melegít is egyben – hát ez az, amit a műszálas anyag nem tud nyújtani. Életmódunk átalakulásával sajnos már egyre kevesebb igény van izzasztóra (nemez nyereg alávaló), vagy egy jó nemez pásztor-subára, de alkalmazkodva mai szükségleteinkhez a gyapjűöltözékek a lábbelítől a fejedőig kiválóan igazodnak a mai kor emberéhez.

Hol tudja meghúzni a maga ésszerű határait a népművészet abban a közegben, ahol a giccs eluralkodó félben van, veszélyeztetve ezáltal az autentikus kézművességet?

Amíg vannak kézművesek, népművészek, néprajzosok, akik ismerik a néphagyományt, addig lesznek is emberek, akik felismerik, érzik magyar hagyományunk üzenetét, erejét, szükségességét. Tenni kell érte, hogy fennmaradjon. Egy-egy vásár, kiállítás, pályázat, illetve a zsűriztetés lehetősége nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a ma divatos ízlésvilág észrevétlenül át ne formálja örökségünk. Persze, minden hatással van

Élete első nemezelése

mindenre, de tudni kell hol a határ. Ebben segít lelkiismeretünk, belénk nevelt ízlésünk. Ezt hangsúlyoznám, mert egy ízlést igenis tanulni lehet azáltal, hogy látjuk, halljuk, táncoljuk, hogy körülvesz bennünket s megéljük annak jótékony hatását. Népművészeti tárgyaink nem csak lakásunk díszei, hanem egy egészséges értékrendet közvetítenek gyönyörűséges mintájukkal, s mindemellett használati tárgyak. Nem porfogó, nem csak dísz! Egy nemeztakaró a falon vagy a földön melegít, szigetel, s mintája üzenetet tartogat számunkra. Aki használ nemezből készült fejfedőt, vagy lábbelit, tudja, mennyivel többet ad, mint egy műszálas sapka, vagy papucs. Őszi-téli napokon nemezmellénybe bújunk, derekunkat nemezsállal borítjuk. Gyermekeink is szívesen hordják nemezmamuszaikat, nemezsapkájukat. Játékaik nagy része természetes alapanyagból készültek, a nemezlabdától a nemezlovon át a bábokig, babáig minden nemezből van. Sokat kézműveskedünk, ezáltal megtanulnak teremteni is. Azt gondolom, ha így neveljük őket, nem kell félnünk attól, hogy értékrendjük más lesz, ha időnként el is fordulnak tőle, másfelé keresgélnek...

Mit jelent Önnek ez a kitüntető cím, elismerés? Mit jelenthet a fiatal kézműves népművész nemzedéknek?

Hihetetlen nagy örömet érzek, hogy mestereim, és a többi kézműves mesterség kiemelkedő művelői is támogattak, s e címet nekem ítelték.

Lányaik: Emőke és Réka

Azt gondolom, sok fiatal kézműves megértemelte volna, és úgy érzem, hogy ez az elismerés többünknek szól. Ez a cím mindenféleképp egy visszaigazolás, bátorítás, hogy jó irányba haladok. A gyönyörű váza, melyet a díj átadásakor kaptam, nap mint nap felidézi bennem azt az ünnepélyes hangulatot, ami akkor körül-

vett, s egyben erőt ad a folytatáshoz. A nemezelők nehéz helyzetben vannak, mert múzeumaink nem őriznek korábbi nemeztárgyakat, amiből kiindulhatnánk. Nekünk kell megteremténünk a magyar nemezt.

Szerencsére ma már lehetőség van, hogy egyre többen megtanulják e mesterséget, nem csak nyári táborok alkalmával, hanem OKJ-s képzések is indulnak több helyen az országban. A szakma kiváló ismerőit tanítanak, akik szívvel lélekkel átadják nem csak a nemezelés csínját-bínját, hanem életük példáján keresztül a magyar hagyomány megélésére tanítanak.

Ez a cím megerősíti bennem, hogy tudásunkat felelősséggel tovább kell adni, ahogyan minékünk is átadták. Lassan (napok kérdése...) háromgyermekes édesanyaként mondhatom, hogy rajtunk is múlik, mekkora igény lesz a népművészeti tárgyakra, lesz-e használójuk, értékelőjük.

Köszönöm még egyszer ezt az elismerést, s köszönöm mindenkinek, aki népi kultúránkat gazdagítja, élteti szebbnél szebb alkotásokkal, énekekkel, tánccal, örökségünkkel.

Dalmáth Lajos

Szennai mennyezetkazetta alapján

Réka lányuk egy heresen

Férfjével, Farkas Gergellyel az idei Mesterségek Ünnepe

Részlet a népművész egyik korábbi önvallomásából

„Egyik legszebb élményem a Délvidéki nemez-sátor elkészítése volt, melyhez a szakmai segítséget és a folyamatos lelkesítést, bátorítást Vidák Istvántól és Nagy Maritól kaptuk. Azóta is minden évben a Mesterségek Ünnepe sátrunkkal képviseljük a Délvidéki nemezelőket. A nemez-sátor születése az összefogást, a szeretetet és a hihetetlen kitartást erősítette bennünk. Ehhez a kisiskolás gyermekek szorgalma, ügyessége, és jókedve is sokban hozzájárult. Még ugyanebben az évben szervezték meg Vidákék a VIII. Nemezművészeti Világtalálkozót Magyarországon, ahol segítőként voltam jelen, közben megismerkedtem a világ számos nemezelőjével. Számomra akkor és ott találkozott a népművészet, a hagyományos nemez a modern nemezzel, ez tovább erősítette bennem saját hagyatékunk felé fordulásomat. (...) Mintáimat ösztönösen alakítom, formálom, de mindig egy ősi, tiszta mintavilággal rendelkező tárgyból indulok ki. Sokszor merítkezem úgy a református mennyezetkaszetták mintakincséből mint a régi kályhacsempékből, hímzésekéből, pásztorfaragásokból. Szerves műveltségünk ki-

Mesetakaró, kályhacsempé alapján

meríthetetlen tudást hordoz, vétek lenne eldobni, s újra kezdeni az egészet..., azt hiszem lehetetlen vállalkozás is lenne. Célom őseink ránk hagyott kulturális örökségének megismerése, nemezből való éltetése és továbbadása.”

Válogatás Farkas Tűri Enikő munkáiból:

Táborok, tanítások:

- 1999 – Garabonciás történelmi tábor, Zenta
- 2000 – Hadadi néptánc-tábor, Erdély
- 2002 – Tiszaszentmiklósi nemezelő-tábor, Vajdaság
- 2002 – Őseink nyomában, Vajdaság
- 2003 – Keltafesztivál, Ausztria
- 2004 – Óvoda, Stuttgart, Németország
- 2005 – Gyermekvilágtábor, Salgótarján
- 2006 – Gyermekvilágtábor, Vajta
- 2007 – Nemezelés a Hortobágyon, Vókonya (főszervező)
- 2008 – Nemezelés a Hortobágyon, Vókonya (főszervező)
- 2009 – Nemezelés a Hortobágyon, Vókonya (főszervező)

Csoportos kiállítások:

- 1994 – I. Nemzetközi Nemezták Kiállítás, Kecskemét
- 1998 – A vajdasági nemezelés 10 éve, Zenta
- 2000 – Kanizsai Jazzfesztivál, Kanizsa
- 2003 – *Nemezeljük együtt a Földet*, Székesfehérvár
- 2004 – *Noé bárkáján*, Kecskemét
- 2004 – VIII. Nemezművészeti Világtalálkozó, Lakitelek

- 2004 – *Té bárányok gyapjából való*. Hagyományos és mai nemez takarók és tértexilek – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
- 2007 – *Hozomány, Hagyomány, Hagyaték*, Hajdúszoboszló, Debrecen
- 2007 – *Boldogasszony tiszteletére*. Felajánlás és vándorkiállítás
- 2007 – Mageró-Motolla egyesület kiállítása, Debreceni Egyetem

- 2008 – *Téremtő kelme A Mag népének nemezei*. Hajdúszoboszló
- 2008 – *Reneszánsz Kiállítás*, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
- 2008 – Türkmen nemezek, Belgium
- 2009 – *Le a kalappal*, Hajdúszoboszló
- 2009 – A Népművészet Ifjú Mestere pályázat kiállítása, Budapest
- 2010 – XII. Országos Textiles Konferencia és Pályázat, Békéscsaba

Kunvirágos takaró, kunhímzés alapján

Ígyártó Gabriella **Budavárért emlékérem Ígyártó Gabriellának**

Igyártó Gabriella kulturális menedzser, a Népművészeti Egyesületek Szövetségének ügyvezető igazgatója, Hergár Jenőné Stróbl Krisztina, a Stróbl Alajos Emlékhely Alapítvány egyik alapítója és dr. Aczél Péter okleveles építész-mérnök, Budavár főépítésze kapta meg idén a Budavárért Emlékérmet, a Budavári Önkormányzat képviselő-testületének kitüntetését. Az emlékérmek átadására a Városházán, Buda 1686-os visszavívásának 327. évfordulóján, 2013. szeptember 2-án került sor.

A Népművészeti Egyesületek Szövetsége, vagyis a népi kézműveseket összefogó legnagyobb civil szervezet ügyvezető igazgatója a Mesterségek Ünnepe főszervezőjeként érdemelte ki a rangos elismerést, öregbítve a Várnegyed és a főváros hírnevét – emelte ki a díj átadásakor mondott köszöntőjében Dr. Nagy Gábor Tamás polgármester, országgyűlési képviselő.

Kedves Elka, gratulálunk az emlékéremhez és további szép sikereket kívánunk nívós munkádhoz!

A szerkesztőség

Mesterek és műhelyek

„Beleszülettem a ruhák világába”

Kalmár Terézia

Hrivnák Tünde

Békés megyében, Tótkomlóson, egy szlovák nemzetiségű kisvárosban nőtt fel.

Szegeden ruhaipari technikusként végzett.

A Budapesti Divatiskolában tanult tervezést, mellette egy ruhagyártó cégnél dolgozott tervezőként három évig.

Cégét és a BY ME márkát 2000-ben alapította. Saját kollekciója mellett multinacionális cégeknek tervezett és gyártott promóciós termékeket.

A cégről bővebben itt olvashatnak:

<http://byme.hu/>

Saját bemutatói vannak.

Hrivnák Tünde „Beleszülettem a ruhák világába”

Hrivnák Tünde divattervező egyedi megjelenésű, finoman megmunkált munkái nagy szakmai és közönségikert arattak a Smithsonian Folklife Fesztiválon idén nyáron Washingtonban, öregbítve a meghívott vendég, Magyarország hírnevét az amerikai kontinensen. A seregszemle középpontjában a népművészet és a népi kézművesség bemutatkozása állt, amely nem esik távol a divattervező szemléletmódjától, mivel szívesen jelenít meg népművészeti motívumokat a munkáin. Hrivnák Tünde ruháin gyakorta megjelennek egy-egy néprajzi tájegység motívumai; ezek egyszerre funkcionálnak elegáns díszítőelemként és fejeznek ki egy sajátos látásmódot a hagyomány továbbélése és a korszerűség, a mai trendek jegyében.

Mikor gondolt először arra, hogy ruhákat tervezzen? Miféle inspirációk hatására alakult ki a divattervezés gondolata Önben? Vajon egy gyermekkori vágy alakult át kenyérkereső foglalkozássá, vagy más történet?

Beleszülettem a ruhák világába, Édesanyám és Nagymamám is varrónő, ők szerettették meg velem a ruhakészítést. 12 éves voltam, amikor megfogalmazódott bennem, hogy ha felnőtt leszek, ruhákat fogok tervezni és magyar mintákkal fogom díszíteni.

Munkái láthatóan fölcsigázzák az érdeklődést, sokakat gyönyörködtetnek. Arra törekszik, hogy a

saját útját járja. Hogyan fogalmazná meg saját divattervezői hitvallását?

Minden kollekciómban jelen van a fekete-fehér kombinációja és a kézzel hímzett magyar minta. A fekete-fehér az állandóságot, a kézzel hímzett magyar minták az értékeket képviselik, azzal az üzenettel, hogy az értékeink legyenek állandóak az életünkben.

Egyszer azt mondta, hogy nem munkának, hanem hivatásnak tekinti a ruhatervezést. Ez, a lépten-nyomon gyarapodó munkáit és a divatbemutatóit látva, a magyar viselethagyományhoz való igen intenzív viszonyát is kifejezi. Így van ez?

A ruhatervezéshez szeretni kell megismerni az embereket, ahogyan a viseletekhez a hozzá tartozó kultúrát és embereket, akik a mintákat is őrzik és ápolják a mai napig.

Hogyan jutott el ahhoz a gondolathoz, hogy népművészeti motívumokat használjon föl a tervezése során? Honnan van ez a szenvedélyes elkötelezettség?

Gyerekkoromban minden ünnepen édesanyám kézzel hímzett ruhába öltöztetett és én ezekben a ruhákban mindig nagyon különlegesnek és szépnek éreztem magam. A mai napig, amikor kézzel hímzett magyar mintás ruhát veszek fel, ugyanezt érzem.

Hol a határ a népi motívumok fölhasználásában? És hol a felelőssége ebben a divattervezőnek?

A minták felhasználásánál nagyon fontosnak tartom, hogy az eredeti és minőségi hímzések kerüljenek a ruhákra, amit megbeszélünk a mintákat ápoló, autentikus környezetben élőkkal. Mindemellett nagyon fontos a magas minőségű alapanyag használat és professzionális kivitelezés.

A Washingtonban aratott áttűtő siker – ott, ahol egy egész kultúrát, egy egész nemzetet reprezentált a munkáival – hogyan hatott Önre?

Meghatározó élmény volt életemben ez a washingtoni bemutató-sorozat, ahol minőségében és eredetiségében szívvel-lélekkel képviseltem Magyarországot. A külföldön élő magyaroktól – meglepő módon – hihetetlen elismerést és szeretet kaptunk. Szeretném ezt Magyarországon is átadni és átélni.

És általában mit jelent Önnek a siker? A jó divattervező nyilván tekintettel van a közönségre, hiszen érdeke, hogy minél több terméke találjon vevőre. Kérdéses azonban, hogy a közönség elvárása meddig elégíthető ki anélkül, hogy saját művészi, tervezői eszményét föladják valaki? A siker eligazítja Önt ebben a kérdésben?

A siker nálam mindig ugyanazt jelenti, hogy minden vendég, akinek ruhát tervezek, elégedett legyen és az általam tervezett ruhától többnek érezze magát. A vendégeim hasonló beállítottságú emberek, így a művészi és tervezői eszményeim csak pozitív irányban befolyásolja.

Kalmár Terézia

1956-ban született Nádudvaron
Az iskola elvégzése után 1973 és 1992 között a Debreceni Háziipari szövetkezetben dolgozik, hímzéseket és szűrrátéteket készít.
1980–1984 Díszítőművészeti Szakkörvezetői Tanfolyamon C kategóriával végez.
1984–1988 Díszítőművészeti Szakkörvezetői Tanfolyamon B kategóriával végez.
1991-ben hímző népi iparművész címet kap.
1992–1995 Felsőfokú népi játék és kismesterség szakoktató képzés.

1995–1997 A kismesterség szakoktató képzés mézeskalácsos szakán szakmunkás bizonyítványt kap.
1985-től Hímző szakkört vezet Nádudvaron.
1992–2004 Nádudvaron a Népi Kismesterségek Szakiskolában tanítja a hímzést, majd a mézeskalácsosságot.
1995 óta grillázst is készít.
A Hajdú-Bihar megyei Egyesület tagja.
A Mesterségek Ünnepén 1991 óta szinte minden évben részt vesz.

Díjak:

2000 – Miskolc, Millenniumi Pályázat: I. díj
2006 – Kecskemét, Pro Renovanda Kultúra Hungaria – Népművészetért Szakalapítvány: Külön díj
2007 – Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat által alapított Hajdú-Bihar Megyei Minőségi Termék Társaság: Hajdú Bihar Megyei Minőségi Termék cím
2006–2007 – Mézes-Mázás Pünkösdi, I. díj, Község díj, Legjobb mézeskalácsos díj

Kalmár Terézia

HÍMZŐ, MÉZESKALÁCSOS ÉS GRILLÁZSKÉSZÍTŐ NÉPI IPARMŰVÉSZ

Terike mindhárom szakmában jártas vagy. Hogyan kezdődött, miben gyökerezik ez a három tevékenység?

Édesapám Pesten a vasútnál dolgozott, és amikor haza jött, mindig hozott valami nyalánkságot, akár mézeskalácsot is. Édesanyámmal nevelődtünk, mellette szerettem kotnyeleskedni a konyhában. Együtt sütöttünk, főztünk. Kísérletező kedvem még ma sem hagy fel, kreativitásom a konyhában határtalan. Édesanyám kézimunka szakkörbe járt, ahova engem is elvitt. Ez a szakkör 1952-ben alakult, ma már én vezetem és mondhatni most már én viszem magammal az édesanyámat.

Terike a kihívások embere, ahogy hangoztatja is. Kihívás neki belefogni valami újba, valami másba, és abból létrehozni, alkotni olyat, ami másnak is tetszik. 1992-ben a kiutat keresve váltott. Kilépett a Debreceni Háziipari Szövetkezetből és tanítani kezdett a Nádudvari Szakiskolában. Ekkor már hímző népi iparművész

címmel rendelkezett. Folyamatosan képezte magát és ez hozta magával a mézeskalácsosságot. Amikor a felsőfokú népi játék és kismesterség szakoktató képzésre járt, megtetszett neki a mézeskalácsszak. Ezzel folytatta a képzést, majd 1998-ban mézeskalács szakmunkás bizonyítványt kapott. Vágó Edit aprólékos-magvas munkái álltak a

legközelebb hozzá, ezért ez az a technika, amit leginkább, legszívesebben készít ma is. Nagyobb kihívást jelent számára, mint az írókázott habos. Mit jelent számodra a mézeskalácsosság?

A gyermekkoromat idézi fel. A vásárokat. Azt az illatot, ami a sátorból áradt, benne az ütőfás

és villával díszített kalácsok jutnak az eszembe. Vásárfiát is kaptunk mindig.

Talán ezért is lett mézesbábos, hogy ezt a szép, hangulatos szakmát tovább vigye, tanítással átörökítse. Párhuzamosan tanít és alkot. Tanítványai fejlődését és eredményeit figyelemmel kíséri, szívén

viseli sorsukat. Átadni a tudást, megszerettetni a szakmát, és látni a tanítványok sikereit: ez számára a legfőbb cél.

Milyen formákat készítesz, melyik a kedvenced?

Változatos, sok féle kedvenc mintám van. A huszár, a baba, a kard, az ünnepekhez kapcsolódó figurák. Készítek lakodalmi mézesfát, amiben huszárok, szívek, madarak vannak. Ez a mézesfa egy igazi fonottkalács-koszorúban áll. Szívbe, tányérba galambokat, madarakat formálok. A szív a kedvencem, mert több mindent ki lehet fejezni vele. Elmélyülten díszítem, és csak aztán látom, hogy milyenre sikeredett a hangulatom szerint.

Terikével minden évben a Mesterségek Ünnepén szoktam találkozni. A „mézeskalácsosok nagy családjának” tagjaként tartjuk őt is számon. Mindig megcsodálom, hogy milyen alázattal hajol az anyag fölé, és türelemmel, biztos kézzel, aprólékosan rakosgatja, tologatja a kis magvakat a tészta tetején. Nem böbeszédű, a mézesbábjai beszélnek helyette. Igényes, szemet gyönyörködtető mézeskalácsok kerülnek ki a keze alól. Ha elveszük a Mesterség és Művészet 2012. decemberi

számát, a borítón két szép alkotását csodálhatjuk meg, ahogy a mostani borítón is.

Mézeskalácsának receptjét, melyet a maga ízlésére és formálhatóságára kísérletezett ki, szívesen osztja meg velünk és a kedves olvasókkal. Akinek van kedve, kipróbálhatja, süthet vele Adventben és Karácsonyra.

Mézeskalács, ahogy Kalmár Terézia készíti

Hozzávalók:

- 0,5 kg liszt
- 1 kávéskanálnyi szegfűszeg
- 1 kávéskanálnyi fahéj
- 2 dkg szalalkáli
- 1 tojás
- 1 tojássárgája
- 2,5 dkg vaj vagy margarin
- 20 dkg méz

Jól kigyúrjuk, egy éjszakát pihentetjük, másnap jól átgúrjuk, fél centiméter vastagra nyújtjuk, szaggatjuk, sütjük.

Magokkal díszítve:

Mindig a nyers tésztára kerül a mag (szezámmag, tökmag, lenmag, mák, napraforgómag), de előtte vízzel le kell kenni a tésztát.

Tojáshabbal díszítve:

1 tojásfehérjét és 15 dkg porcukrot kemény habbá verünk. Nylonzacskóba rakjuk és a sarkát picit kivágva díszítünk rá a kisült mézesre.

Szmeló Judit
mézesbábos népi iparművész

Karácsony

Velünk élő angyalok

Velünk élő angyalok

Aki karácsony böjtjét megtartja, este a szemétre állva meghallja az angyalok énekét – tartja a német és cseh területen elterjedt szólás. De mi magyarok sem panaszkodhatunk: karácsony éjjelre néhol a láthatatlan vendégeknek angyali csíkot, angyalgubát, máshol angyalkolbászt hagytak az asztalon; de arra is ügyeltek, hogy ne felejtse ki a kinn élők felfelé állított kést, nehogy az angyalok elvágják a lábukat.

Találkoztam egy angyallal – súgta a fülemből. – Én is – mosolyogtam magamban, amikor szabályos arcocskájára és szőke fürtjeire pillantottam, de nem árultam el magam: – Hogy nézett ki? – Olyan fényes volt. És egy törlőrongyot rázott, ami szikrát vetett. A haja meg göndörszerűnek tűnt, annyira fénylett. – És fiú volt vagy lány? – tettem fel az első keresztkérdést, majd a mesebeszéd megszokott fordulatai helyett hosszas gondolkodás következett. Felkészültem, hogy a vendég karácsonyi angyalka, duci puttó vagy szárnyas Barbie alakjában öltött testet, de végül a lányom is csodálkozott saját válaszára: – Egyik sem. Vagy mindkettő

Csáki Ildikó munkája

lehetett. És azt sem tudom, volt-e szárnya! – a hangja hirtelen megváltozott: – Nem voltál itthon! És amikor bementem a szobámba, az ablak előtt állt. Megijedtem, de nem moccan- tam, mert olyan jó érzés volt. Az ölemből vettem. Nem gondoltam, hogy a bábisitter mellett még egy őrangyalra is szüksége van ahhoz, hogy biztonságban érezze magát. Hogy képzelődött vagy sem? Fel sem merült, hogy kételkedjem a történet hiteles- ségében. Megtanultam már, hogy amiben valaki hisz, az számára valóság. Akár istenekről, akár babonákról, akár eszmékről van szó, előrébb jutunk, ha cáfolat helyett a miértekre helyezzük a hangsúlyt. Ma a világ minden táján évente több tucat könyv jelenik meg, ezekben angyalokkal való találkozásokról olvashatunk, sőt arra vonat- kozóan is kaphatunk praktikus tanácsokat, miként ismerhetjük fel őket környezetünkben, hogyan léphetünk kapcsolatba velük, és milyen módszerekkel tudjuk segítőkészségüket kiaknázni. Egy 1994-es közvélemény-kutatás szerint az amerikai felnőtt lakosság tizenhárom százaléka

vallott arról, hogy látott már angyalt, illetve érezte angyal jelenlétét. Ha eltekintünk ezektől a nulladik típusú találkozásoktól és a karácsonyi ünnepi kellékektől, akkor sem szenvedünk hiányt angyalból: „Angyal szállt át a szobán!” – mentjük a helyzetet, amikor kínos csend telepszik a társaságra, őrangyalra hivatkozunk, amikor szerencsésen megmenekülünk. Kék angyalnak hívják a házi betegápoló szolgálatot, a bajba jutott autósokon a sárga angyal segít, irodalmi művek, slágerek, filmek mesélnek el történeteket, fogalmaznak meg üzeneteket angyali szereplők, hozzájuk kapcsolódó jel- képek segítségével.

Mi lehet az oka annak, hogy az ember ősidők óta angyalokkal párnázza ki saját világát? Bizonytalanság a félelmekkel teli univerzum- ban, kozmikus magány? Az örökkévaló utáni vágyakozás? Sóvárgás a tökéletesség iránt?

Segítők és pusztítók

Ha csak a nagy monoteista vallásokra figye- lünk, se szeri, se száma azoknak a keresztény, zsidó és iszlám műveknek, amelyek az an-

gyalokkal foglalkoznak. Ha pedig egy picit jobban körülnézünk térben és időben, akkor szinte minden vallásos elképzelésben olyan szellemi lényeket lelhetünk, akik köztes helyet foglalnak el az istenek és az emberek világa, a szent és a profán között. Némelyikük hírnök- ként dolgozik, mint a görög-római mitoló- giában Hermész vagy Merkúr, mások látomást idéznek elő, és tanítják az embert. Van, ahol védőszellemek gondoskodnak a törzs bizton- ságáról. Szinte lehetetlen felsorolni azokat a feladatokat, amelyeket ezek a lények ellátnak, egy azonban közös: az a céljuk, hogy az embert segítsék.

A Bibliában sem igazán találunk olyan könyvet, amelyben ne bukkannának fel angyalok. Héberül mal’ahnak, görögül angelosznak azaz hírnök- nek nevezték a küldötteket, akik hol segítséget nyújtanak, hol megbízatást adnak át, de az is előfordul, hogy pusztulást hoznak az emberi- ségre. Angyal megy Ábrahám ágyasa, Hágár után, amikor Sára kegyetlenkedéseit megunva a sivatagba menekül, az Úr angyala jelenik meg Mózesnek, angyal gondoskodik Illés prófétáról, amikor a pusztában bujdosik, de Jahve angyala

az is, aki az asszírok csapatát egyetlen éjszaka alatt lemészárolja Jeruzsálem falai alatt. A leghíresebb találkozások azonban az Új- szövetséghez kapcsolódnak. Lukács evangéli- umának Angyali üdvözlete évezredek óta inspi- rálja a művészeket, hiszen Gábel arkangyal ebben a történetben adja Mária tudtára a Megváltó születését. Angyalok adják hírül a pásztoroknak Jézus születését, később feltáma- dását, majd mennybemenetelét, de ők kísérik Lázár lelkét Ábrahám kebelébe, azaz a túlvilágra.

Mikor kaptak szárnya?

Az Ószövetség nem bánik túl bőkezűen az angyalok személyleírásával, mikor számukat, nevüket, megjelenési formájukat emlegeti, inkább metaforákat használ, semmint empirikus tényeket. Ábrahám unokájáról, az első- szülöttségi jogot fufanggal megszerző Jákobról azonban figyelemreméltó feljegyzés született. Miközben bátyja, Ézsau elől menekül, álmában egy égig érő létrát lát, amelyen Isten angyalai közlekednek. Az angyalok tehát már akkor is jönnek-mennek, de szárny nélkül. Egyébként miért is lenne szükségük lajtörjára?

Rembrandt van Rijn: Jákob harca az angyallal (1659) részlet

Az Ószövetség azonban más mennyei lényekről is mesél, akiket csak később, a keresztényég idején soroltak be az angyalok közé. A mennyei udvartartásban előkelő helyet foglalnak el a Biblia szárnyas szellemlényei, a kerubok és a szeráfok. A Zsoltárok könyve szerint a kerubok Isten trónját tartják, máshol pedig azt olvas-
hatjuk, ők őrzik az Édent. Ezékiel próféta ennél is bőbeszédűbb, részletesen beszámol

Isten trónkocsijáról, amelyet négy négyarcú, szárnyas lény működtet. Ézsaiás próféta látomása pedig a szeráfokról tudósít: két-két szárnyukkal befödtek arcukat, lábukat, és csak egy párral lebegtek. Ez az időszak (Kr. e. VI. és V. század) azonban már sok újdonsággal szolgál, főleg perzsa és a zoroasztrizmus hatására. Az angyalok nevet kapnak, szerepkörük kibővül: látomásokat magya-

ráznak, gyógyítanak, üldözötteknek segítenek, és radikálisan beavatkoznak az eseményekbe. A Biblián kívüli iratokban megjelenik a bukott angyal, az őrangyal és a halál angyala kép, sőt négyen nevet is kapnak: az Ószövetségben Mihály, valamint Gábrriel arkangyal ölt személyiséget, más apokrif írásokban pedig Rafael és Uriel alakja körvonalazódik. Mire a kereszténység megszületik, az angyalokról szóló kép már meglehetősen szofisztikált volt, a zsidóság körében hódító angelológia és demonológia a jó mellett a gonosz szellemeket is kutatta. Az Újszövetségben maga Pál apostol is foglalkozik az angyalokkal: szerinte Isten azok szolgálatára rendelte őket, akik majd öröklik az üdvösséget. Óvatos megfogalmazása azonban nem állítja meg a pogány vallások hatását, a kereszténységbe is utat tör az angyalok serege. Míg a 4. században az angyalokkal kapcsolatban felmerül a bálványimádás szó, addig a korszak keresztény gondolkodói, Szent Ambrus és Szent Ágoston már lényeges szerepet tulajdonítanak a szellemlényeknek, hogy azok a 8. században bevonulhassanak a kereszténység hivatalos szereplői közé.

Ezzel egyidejűleg az angyalokról kialakult kép is átalakul. Míg a 4. századig a festményeken az angyalok nem különböznek az emberektől, addig az 5. században már egyértelműen szárnyakon hidalják át a földi és a szellemi világ határait. Ettől fogva a szárny mellett állandó attribútumként rögzül a glória, és gyakori a hírnökpálca, a liliom, a pálmaág, az ördög legyőzésére szolgáló pallos, a zászló és a végítéletet hirdető harsona.

Égi hierarchia

Bár az ószövetségben a Bírák könyve mindössze hét arkangyalt említ, a középkorban minden monoteista vallás benépesíti a mennyek birodalmát. Albertus Magnus teológus több mint négymilliárdra becsülte az angyalok számát, a zsidó kabbala pedig még magabiztosabb volt: szám szerint 301 655 722 normál és 133 306 668 bukott angyalt rögzített. A bizonytalan középkori világban az angyalok világa stabil térré vált, olyannyira, hogy az égi hierarchia bonyolult struktúrájáról is tudományos igény-
nyel megírt művek keletkezettek.

Simone Martini: Angyali üdvözlet (1333) részlet

A mennyek országának evilági arányokkal való feltérképezése azonban következményekkel járt: a reneszánsztól kezdve az angyalok világa mind földközelibbé vált. A korábbi férfi figurák mellett hermafrodita jellegű angyalok, puttók, gyermek-angyalok keltek életre, a barokk kortól pedig egészen napjainkig tart a kor női szépség-ideáljának angyali formában történő ábrázolása. Bár az ellenreformáció egy időre újra felemelte a mind profánabbá váló angyali világot – többek között ekkor kapott végleges formát az őrangyal alakja –, a felvilágosodás hatalmas csapást mért az angyalok seregére. A gyorsuló világ azonban továbbra sem vált biztonságos menedékké, a materialista ember pedig idővel újra megfogta őrangyala kezét. Ha már nem is terítünk meg az angyaloknak, mézeskalácsba öntve, karácsonyfadíszként hívjuk segítségül, hogy legyenek vendégek a leg-sötétebb éjszakákon. Újra látni véljük őrangyalainkat, segítséget kérünk, és legfőképp abban hiszünk, hogy fényükkel beragyogják otthonunkat, harmóniájukkal megszentelik a családi együttlét ünnepét.

Berényi Mariann

hírek

Hírek

Kaput és lelket nyitogatunk

Ifjú Kézművesek Országos Kiállítása

Felavattuk a II. Vándor Fazekas Segédet

Népi Mesterségek Háza

Nesz – Küldöttgyűlés

Kaput és lelkeket nyitogatunk

A Nemzeti Művelődési Intézet Komárom-Esztergom Megyei Irodája elsőként az Anna-völgyi Erkel Ferenc Kultúrotthon kapuját tárta ki. A megyei iroda *Kapunyitogató* családi programsorozatának első állomásán a hangulat valóban családias jellegű volt, hiszen az érdeklődők olyan kulturális programmal találkozhattak, amely a minőségi közművelődést és az élő hagyományokat szolgálta, színt hozva ezzel a település életébe.

A Nemzeti Művelődési Intézet Komárom-Esztergom Megyei Irodája több civil szervezettel, a helyi lakosokkal egy olyan családi programot valósított meg, mely örök élmény marad minden résztvevőben. Az ételek, italok, zamatos gyümölcsök kóstolása gasztronómiai élvezeteket kínált, míg a megyei népművészeti vándorkiállítás esztétikai érzékünket gazdagította. A kiállítás mellett a kézműves bemutatók, a bábelőadás, és a táncbemutatók könnyedebb szórakozási lehetőséget is nyújtottak.

A családi napot Bánhidi József polgármester nyitotta meg. Ünnepi köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a település egyik döntéshozójaként hisz a

közösség erejében, az együttgondolkodásban, az összefogásban és cselekvésben, ezen értékek mentén próbálják szervezni a község minden-napjait. A Komárom-Esztergom Megyei Nép-

művészeti Egyesület tagjainak munkáiból készült vándorkiállításon a népi iparművészet termékeinek széles palettájával ismerkedhettek meg a látogatók. Az egyesület 23 tagjának közel száz munkája, többek között tűzzománcok, kerámiák,

vászon és gyapjú szőttesek, vert csipkék, hímzések, textilbabák, csuhé munkák, fa és kőfaragások növelték a program értékét. A mesterségek iránt érdeklődők az egyesület képviselőjétől, Nyikus Annától kaphattak választ kérdéseikre, aki segített abban is, hogy egy-egy kézműves mesterség megtanulásában kihez forduljanak.

A családok minden tagja talált magának elfoglaltságot. A nap folyamán Raj Péternénél, a Nyergesújfalui Alkotóház vezetőjénél és alkotótársainál sorban álltak a gyerekek, felnőttek is, hogy csuhébábukat készítsenek. A másik asztalnál a bátrabbak zöldségekből gyönyörű virágokat faragtak. K. Kovács József ffaragó mesterség bemutatójának hatására több fiatal is kedvet kapott a mesterség elsajátítására – számolt be az első Kapunyitogató programról Husz Kata az NMI Komárom-Esztergom Megyei Irodájának vezetője.

A Nemzeti Művelődési Intézet ma már minden megyére kiterjesztett *Kapunyitogató* programjaiban egyre több népművészeti egyesület vesz részt. A mi egyesületünk az elsők között volt,

akik együttműködve a megyei irodákkal, közösen alakítottuk ki a kistélepülések programjait. Az egyesület alkotóinak munkáiból egy komplett kiállítást állítottunk össze, amely bármely körülmények között felállítható. Jó hasznát vesszük annak a mobil kiállítási rendszerünknek, amelyet kül- és beltéren egyaránt tudunk használni. Az elemeken kívül a helyszíneken csupán asztalokat veszünk igénybe. A kiépített háttérrel, 10-12 m² területet lakunk be alkotóink közel 100 alkotásával. A rendezvényen mindig tartunk élő bemutatót és játszóházat, amelyre mindig a helységhez legközelebb lakó népművészeinket kérjük fel. Minden alkalommal bemutatjuk az egyesületet, tevékenységét és kézműves közösségek létrehozására buzdítjuk a helyi érdeklődőket. Igyekszünk bemutatkozásra bírni a helyi kézművességgel foglalkozó lakosokat is. Az egyesület egyfajta mentor szerepet vállal ebben a közösségfejlesztő munkában.

A programsorozat olyan kistélepülések művelődési házainak kapuit nyitogatja, amelyek többnyire zárva vannak. A helybe vitt műsorok, kiállítás, bemutatók, előadások, gyermekprogram mellett nagyon fontos momentum a helyi kis-

csoportok bemutatkozásának lehetősége, a helyi termékek megmutatása, a helyi gasztronómiai specialitások előtérbe helyezése, ötletadás a folyamatos művelődési formákra, igényteremtés a közös együttlétre. Vándorlásunk során Annavölgy, Csém, Bakonybánk, Ete, Epöl és Kömlőd településeken jártunk. Mindenütt a polgármesterek voltak az

elsőszámú partnereink, akik legtöbbször részletesen is részt vettek a rendezvény bonyolításában. Etén a polgármester maga főzte a kondérban a csülkös babgulyást, ami nagyon ízlett mindenkinek. A jó példán felbuzdulva az asszonyok etei rakott káposztával, túrós és káposztás rétesrel kedveskedtek. A helyi szellemi táplálékot a nyugdíjas klub szolgáltatta.

Annavölgyön a kertbarátok köre előadással, gyümölcsökkel, borkóstolóval, a helyi kézimunka kör-kötésekkel, horgolással, a kemencés asszonyok rétesével, a fiatalok zumba bemutatásával színesítették a rendezvényt. A fellépő néptánc együttesek táncházzai minden esetben fokozták a hangulatot. A program végére mindenütt megfogalmazódott a közös együttlét öröme, igény a gyakoribb találkozásra, egymás értékeinek felfedezésére, értékelésére.

Az etei polgármester így fogalmazott: Ebben a rohanó világban fontos, hogy egymással törődjünk, egymásra figyeljünk, és együtt gondolkodva mutassuk be azokat az értékeket, amelyek minden településen adóttak és fontosak. Kiemelten kell a múltunkkal is foglalkoznunk, egy szebb jövő építéséért.

A rendezvényt sorozat kedvező fogadtatásra talált, igény van a folytatásra és reményt ad helyi közösségek szerveződésére is.

A program rendszeres résztvevőjeként egyszerű érzés tudni, hogy alkotótársaimmal együtt részesei lehettünk a lelkekig ható kapunyitogatásnak.

Nyikusz Anna

Ifjú Kézművesek Országos Kiállítása

X. ORSZÁGOS VÁNDORLEGÉNY KONFERENCIA

Az Ifjú Kézművesek X. Országos Kiállításának 2013. november 8-9-re invitáló meghívóját tartom a kezemben és megrendülten nézem a kiadvány címlapját: dr. Bolyós András debreceni kékfestő, a népművészet ifjú mestere, népi iparművész varázslatos motívumait, színeit – őt idézik ezzel a borítólappal.

Arra a mesterre emlékeztek, aki néhány napja hunyt el, városunk nevezetes alkotója, a környék egyetlen aktív kékfestő alkotója volt még a 70. életévén túl is.

Ő az, aki szakmai utód nélkül maradt és hatalmas tudását, tapasztalatait, elméleti és gyakorlati ismereteit átvitte a másvilágra. Vegyészként állandóan kísérletezett az alapanyaggal, a motívumokkal, maga is sok nyomódúcot készített. Mindannyian, akik foglalkoznak a népi kézművességgel és ebben a városban élnek, érzik hiányát, az űrt, amit maga után hagyott.

Az ifjúsági rendezvény meghívóján idézni dr. Bolyós Andrást, bátor tett: emlékezteti a népi kézművességet irányító, szervező szakembereket arra, hogy a fiatalok figyelmét fel kell hívni a

népi kézműves értékekre, a jelentős, hagyománnyal bíró kézműves szakmákat folytatni kell, figyelni kell az öreg mestereket, el kell tanulni tőlük azt a felhalmozott tudást, amit hosszú évek alatt szereztek és szívesen át is adják!

A meghívó a 20 éve elindított és töretlenül megvalósuló ifjúsági rendezvényre szól, kiállítás megnyitóra és konferenciára: a X. Országos Vándorlegény Konferenciára.

2013. NOVEMBER 8-9

1993-ban a debreceni Általános Művelődési Központ Kézműves Szakiskolája kapta a lehetőséget a Hagyományok Háza akkori vezetőségétől arra, hogy a fiatalok iskolai csoportokban vagy egyénileg alkotva megmutatkozhassanak tárgyaikkal. Akkoriban is voltak olyan fiatal tehetségek, akik 18 éves koruk előtt már értékeset alkottak és pályáztak az Országos Népművészeti Kiállításra (ONK), de sok olyan fiataalt kellett a zsűrinek elutasítani, akiken érződött ugyan a tehetség, ám a technikai tökéletességet még nem érték el, ezért nem kerülhettek a közönség elé tárgyaikkal.

Ezért fogalmazódott meg a következő terv: Legyen a fiatalok számára is – két korosztályban, 11-15 és 16-25 éveseknek – pályázati kiírás, minden népi kézműves ágazatban. Külön kategóriákban bíralták a szakiskolák, külön a normál iskolák diákjainak, csoportoknak és egyéneknek az alkotásait.

Minden második évben hirdették meg a pályázatot, ami mára a 10. évfordulóját ünnepli.

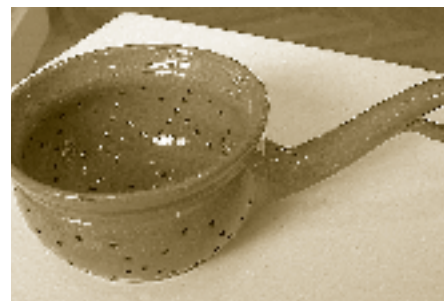
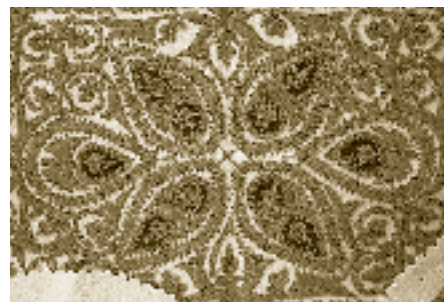

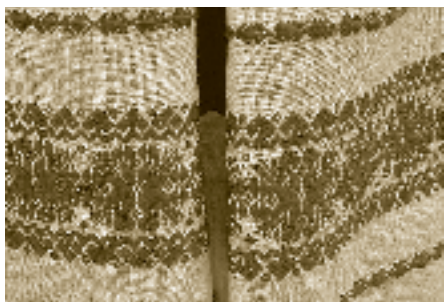
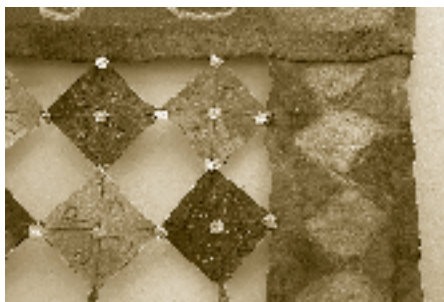
Szőnyi Sándornéval, a Debreceni Művelődési Központ igazgató-helyettesével az idei pályázatról, a két nap programjairól, a rendezvény újdonságairól, a társzervezőkről és némileg az anyagi háttérrel is beszélgettünk.

Minden alkalommal a debreceni szervezők adják ki a pályázati felhívást, juttatják el az iskoláknak, egyéneknek, összefogják annak a most 4, korábban 6 társintézménynek a munkáját, akik a szakági pályáztatást, kiállítást, tanácskozást szervezik.

2013-ban a Hajdú-Bihar megyei Nádudvar Népi Kézműves Szakiskolája és Kollégiuma szervezte a bőrösök, szíjgyártók és a fazekasok pályamunkáit bíráló bemutató programot, a Budapesten tevékenykedő Kövessi Erzsébet Baptista Szakképző Iskola és Gimnázium a faragók, kéregmunkákat készítő, szaru és csontfaragók, valamint a fonható szálal anyaggal dolgozók tárgyait fogadta. A hímzést, csipkét, viseletet, népi ékszert készítő alkotók a Veszprém megyei Népművészeti Egyesülethez tartoztak.

Az egész országot átfogó programok késő nyáron, kora ősszel zajlottak, minden kiállítást zsűrizés előzött meg, ott ítélték oda a díjakat is az egyéni alkotóknak. A csoportos, közösségi

pályázók díjazása a debreceni kiállítás megnyitóján történik. A debreceni kiállításon minden pályázati kategóriában az első három lesz bemutatva.

2013-ban közel 50 alkotóközösségből 29 mutatkozik be, a 200 egyéni pályázóból 50 fő alkotását láthatjuk.

Szőnyi Sándorné tájékoztatása alapján tudom, hogy a zsűri véleménye szerint a beadott alkotások száma némileg csökkent ugyan, de a pályamunkák minősége határozottan emelkedő színvonalú, egy-egy műfajban kiemelkedően jó. A beküldött pályamunkák számának csökkenése az iskolák anyagi helyzetének és az alkotás körülményeinek romlásával magyarázható. Sokkal kevesebb ma már a népi kézművességgel foglalkozó csoport száma, mint a pályázat indulásakor, 20 éve. Ma a pályamunkák szállítása is nehézséget okoz a pályázóknak, ezért ebben is segít a szervező debreceni intézmény. A díjakat nem pénzben kapják, hanem szakmai anyagokat vásárolnak a csoportoknak.

A legjobbak részvételét úgy igyekeznek a rendezők biztosítani, hogy az ide érkező fiatalok és mestereik szállásköltségeit is felvállalják.

A rendezvényt rendkívül nagy szakértelemmel és odaadással szervező Debreceni Művelődési Központ vezetői és munkatársai azt a nemes célt tűzték maguk elé, hogy a fiatalok számára élményszerű, fiatalos programot biztosítsanak ezen a két napon, emlékezetes találkozásoknak, jó beszélgetéseknek, izgalmas témáknak adjanak helyet, elsősorban a népi kultúra köréből. Az ide érkezők láthattak a Tímárházban egy szép kiállítást, viseletbemutatót, táncházat a kalotaszegi Mérából, hajdúsági ételeket lehetett kóstolni és hajdúsági viseletekkel ismerkedhettek a két nap során.

A rendezvényt az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alap, Debrecen MJ Város Önkormányzata, a Debreceni Kézműves Alapítvány támogatta, a Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesület egy alkotócsoport vezetőjének ajánl fel díjat.

Az Ifjú Kézművesek X. Országos Kiállításának anyagát 2014 elején a Hagyományok Háza Fő utcai Galériájában is láthatják majd az érdeklődők.

Néhány számadat:

A X. Országos Ifjúsági Népi Kézműves Pályázatra 140 magyarországi településről és a Vajdaságból érkeztek munkák, összesen 600 alkotás, 100 közösségtől és 120 egyéntől. A beküldött alkotások közül 29 közösségi és 38 egyéni munka kapott díjat az ünnepélyes megnyitón. A Debreceni Művelődési Központban 300 kiállított tárgyat láthat az érdeklődő 2013. november 29-ig.

Hubert Erzsébet

A képeken az Ifjú Kézművesek X. Országos Kiállításán szereplő alkotók munkái szerepelnek.

Vándor Fazekas Segéd Felavattuk a II. Vándor Fazekas Segédet

2013. november 12-én Debrecenben már második alkalommal hirdethettük ki a Vándorló Fazekas Segédek pályázatunk eredményét. Tavaly Csizmadia Katalin ózdi fazekas lett a „vándor”, idén Szűcs Tímeára esett a választás. A Méliusz Juhász Péter Könyvtárban meghitt hangulatban várta mindenki a hírt, miközben az idei pályázók munkáit nézegethették és azokat a csodálatos cserépedényeket is, amelyeket Csizmadia Katalin vándorlása során készített. Igen színes palettáját állította ki a fazekas termékeknek. Volt ott sváb tányér, Miskakancsó, habán tányérok, fekete váza, tejes köcsög és vízcicssergő is, s hozzá sok-sok emlék, emlék, melyeket Kata megosztott velünk visszaemlékező beszélgetése során. A pályázat két szervezője: Magyar Zita és e sorok írója faggatta Katát, s a közönség soraiból is többen kérdezték.

Az idei nyertes Szűcs Tímea átvehetett egy vándornaplót, amelybe élményeit jegyezheti, s amely segítségével egy év múlva a beszámolóját megtarthatja; a vándorlevelet egy magyartarka tülökbe csavarintva, amelyen minden befogadó

Szűcs Tímea, a II. Vándorló Fazekas Segéd 2013

fazekas igazolhatja, hogy mikor járt nála; és egy vándorbotot, amit Csizmadia Kati adott át, s ami ugye minden vándor elengedhetetlen kelléke.

Öröm volt, hogy a Népművészeti Egyesületek Szövetségét képviselve Hubert Erzsébet alelnök méltatta ötletünket és példaértékűnek minősítette.

Az idén is éppúgy, mint az előző évben, 10 befogadó fazekas mesternél tölthet el a vándorútja során 1-1 hetet a nyertes. Most a díjazás gazdagodott azzal, hogy minden pályázó meghívást kapott a Nádudvari Kézműves Szakiskola és Kollégium által szervezett nyári táborba. Ezen kívül Az Interkerám Kft. támogatásaként minden befogadó fazekas mester egy-egy ötezer Forintos vásárlási utalványt kap, amit agyagra, mázra válthat be tetszés szerint. A kiállítás megrendezéséhez a Népművészeti Egyesületek Szövetsége húszezer Forinttal, míg a Palócföldi Népművészeti Egyesület ötezer Forinttal járult hozzá. A vándorfazekas útiköltségét is a NESZ finanszírozza majd.

Díjátadás: Szűcs Tímea, Horváth Ágota, Magyar Zita

Csizmadia Katalin vándorlás alatt készült edényei

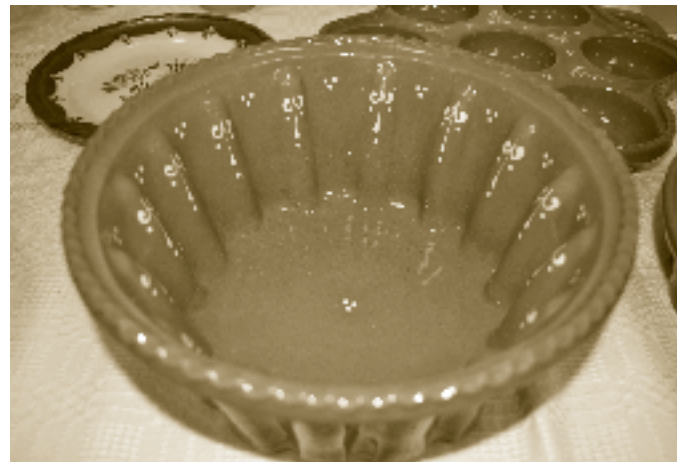
A befogadó fazekasok:
Csuti Tibor, Zalaegerszeg
Falusiné Terjék Éva, Kaposszerdahely
Fazekas Ferenc, Nádudvar
Horváth Ágota, Pécs
Kabai Erzsébet, Dunakeszi
Kovács László, Kalocsa
Magyar Zita, Kalocsa
Mezei Ottó, Kárász
Szűcs Imre, Tiszafüred
Varga Károly, Pétervására

Mindenkinek köszönjük a segítséget és azt, hogy egyre gazdagabb lehet ez a számunkra kedves és fontos pályázat!

E beszámoló egyben már felhívás is, hiszen máris készülhetnek fiatal fazekasaink a következő megmérettetésre. 2014-ben kicsit előrébb hoztuk a határidőt, tekintettel arra, hogy novemberben már hidegedik az idő, nehezebb a közlekedés és a karácsonyi készülődés a vásárookra elveszi az időt, erőt. Ezért szeptember

vége lesz az új időpont. Ezúttal Pécs lesz a kiállítás és az eredményhirdetés helyszíne. Rajta hát fiatal fazekas kollégáink! Mi máris izgatottan várjuk szebbnél szebb munkáitokat, no és persze Titeket, s aztán közületek azt az egyet, aki egy-egy hetet nálunk tölt majd.

Horváth Ágota

Csizmadia Katalin vándorlás alatt készült edényei

A Hajdú-Bihar megyei Népművészeti Egyesület 2013. november 1-től, fennállása óta második alkalommal kapott lehetőséget arra, hogy önálló alkotóházat, műhelyeket, közösségi teret működtessen.

Az első alkalom 1995-ben adódott, amikor Debrecen város Közgyűlése pályázatát elnyerte és megkapta a Nagy Gál István utca 6 sz. alatti Tímárház, Kézművesek Háza működtetési jogát, meghatározott időre, 3 évre.

Akkor, a Déri Múzeum néprajzosa segítségével dolgoztuk ki a városban egyetlenként megmaradt, jellegzetesen debreceni ipari műemlék mai hasznosításának koncepcióját. Akkor a város saját költségén újjávarázsolta, kicsit kibővítette a Tímárházat, egy ismert tímár család hajdani lakóhelyét és műhelyét, és átadta, éves költségvetést biztosítva hozzá, a pályázatot elnyerő megyei népművészeti egyesületnek.

Olyan sikeres volt a Tímárház, hogy a mai napig, sokan a városban és az országban is úgy tudják, hogy még mindig a mi egyesületünk működteti. Persze, azért is gondolhatják így,

mert a mai napig van olyan egyesületi tagunk, aki változatlanul ott működteti látványműhelyét. Sok változás történt ez alatt a 18 év alatt, de az alapkoncepció, amelyet az egyesületi tagokkal közösen dolgozunk ki, formáltunk, alakítottunk, a mai napig megmaradt.

A 18 év alatt több működtetője is volt a háznak. Napjainkban változatlanul a város tulajdonában van és a fenntartó jogokat is a város gyakorolja, a Debreceni Művelődési Központ szakmai tevékenységéhez csatolva.

Egy közösségnek, különösen kézműves alkotó közösségnek, égetően szüksége van a közös térre, a közös tevékenység, találkozási helyszínére.

Évekig szívességből kaptunk helyet a városban és a megyében egy-egy közművelődési intézményben, iskolában. Kiállítások, pályázatok gyűjtésére, megbeszélések, tanácskozások, közgyűlések lebonyolítására, kiállítások, bemutatók, képzések, továbbképzések megvalósítására kérünk helyet magunknak – amit adtak, vagy szívességből, vagy bérleti díjért tették.

A megyei közművelődési intézet megszűntével

minden talajt elvesztettünk a lábunk alól, hiszen a Hosszúpályi úti Népművészeti Alkotóházból – amely helyet adott a közös tevékenységünknek –, kiűztünk.

Most közel 6 év után, ismét van közösségi terünk, közös műhelyek kialakítására lehetőségünk, szolgáltató tevékenységekhez helyünk a Hatvan u. 57. szám alatt.

Pályázatban fogalmaztuk meg a városnak a terveinket, kiemelve a szakmai szolgáltatások fontosságát, mellyel a város egyetértett és elfogadta a pályázatunkat.

A világ sokat változott a tímárházi időszak óta. Bérleti díjat fizetünk az épületért, sok munkánkba kerül majd, hogy használhatóvá alakítsuk. Rengeteg önkéntes munkával, szponzorok felkutatásával, kapcsolati tőkéink felhasználásával igyekszünk műhelyeinket létrehozni és felkínálni az érdeklődőknek.

Vajon hasznosítjuk-e majd a tímárházi tapasztalatokat? Mennyire változott meg a világ körülöttünk, mennyiben változtunk meg mi, az egyesület tagjai, vezetői? Az a célunk, hogy

figyeljük a körülöttünk történő eseményekre, helyzetekre, hogy alkalmazkodjunk az új kihívásokhoz, hogy fenn tudjuk tartani az épületet és a rezsis is ki tudjuk gazdálkodni.

Szeretnénk, ha nélkülözhetetlenné tudnánk válni Debrecenben és a megyében a kulturális életnek egy sajátos területén, a népi kézművességben. Ha gyermek, fiatal, középkorú és idős, család és egyedülálló is otthonának érezné a műhelyeinket, ha kibontakoztathatná kreativitását, ha megvalósíthatná önmagát, ha boldog lehetne nálunk!

Szeretnénk, hogy 10 év múlva is úgy emlegessenek majd bennünket, mint ma a Tímárház esetében! „Ugye a tiétek a Népi Mesterségek Háza, ugye a ti alkotóitok dolgoznak ott, ugye nálatok lehet megtanulni szőni, csipkét készíteni, fazekalni, szalmát és gyékényt fonni, nemezlni, fát faragni, bőrt megmunkálni?”

Ez a vállalt feladatunk, nagy lendülettel és akarással, közösen, 125 alkotónkkal kezdjük el!

Hubert Erzsébet

November 16-án került sor a NESZ idei második küldöttgyűlésére Budapesten, az Ében Hotelben, mely egyben tisztújító küldöttgyűlés is volt. Elsőként a Mandátumvizsgáló Bizottság megállapította a küldöttgyűlés határozatképességét, majd a küldöttek tiszteletbeli alelnöknek választották Borbély Jolánt, Joli nénit, aki az új ciklusban már nem vállalt el újabb tisztséget. Ezután következett a NESZ 2014. évi munkatervének és költségvetésének megvitatása és elfogadása, majd Pál Miklósné elnök és Nagy Vincéné az Ellenőrző Bizottság elnöke beszámolt a NESZ elmúlt 3 évi tevékenységéről. Az elnökség lemondása után a Jelölő Bizottság listát állított az új jelöltekről. Mint minden évben, – idén is – a jelenlévők megemlékeztek az elmúlt egy évben elhunyt tagokról. Ebéd-szünetben a szavazásra jogosultak leadhatták voksaikat a jelöltekre, a szünet után pedig a Mesterségek Ünnepeinek beszámolója hangzott.

NESZ

Kiadja a *Népművészeti Egyesületek Szövetsége*
1011 Budapest, Szilágyi Dezső tér 6. • Postacím: 1255 Budapest, Pf. 193. • telefon/fax: (1) 214-3523 • neszfolk@nesz.hu • www.nesz.hu • www.mesterporta.hu

Felelős szerkesztő: Igyártó Gabriella • Főszerkesztő: Türk Timea
Szerkeszti a szerkesztőbizottság: Horváth Ágota, Hubert Erzsébet, Igyártó Gabriella, Káldy Mária, Nagyné Nyikus Anna
Fotók: Bogdán Klára, Farkas Gergely, Horváth Ágota, Hubert Erzsébet, Kalmár Terézia, Kovács Szabolcs, Köhalmi Péter, Nyikus Anna
A borítón Kalmár Terézia alkotása látható.

Design: Kaszta Dénes – Arkas Design – www.arkas.hu

Megjelenik negyedévente • A következő szám lapzártája: 2014. február 1.

HUISSN 1586-0752

A kiadvány megjelenését támogatja a

Nemzeti Kulturális Alap